

Voorstel aan het Stadsbestuur:

“Gent pilootstad voor het toepassen van complementaire munten”

Samenvatting

De economische crisis plaatst beleidsmakers, dus ook het Gents Stadsbestuur, voor grote uitdagingen. In de gangbare economie, die gedragen wordt door nationale munten (€, \$, £, enz), beleven we de diepste recessie sinds de jaren dertig van de vorige eeuw. Toch kunnen we in meerdere beleidsdomeinen vooruitgang boeken door de inzet van complementaire munten. Een complementaire munt verschilt van de Euro doordat hij specifiek in een bepaald domein wordt ingezet. Bij voorbeeld een munt gericht op cultuurverspreiding, of op sociale zorg, of op het milieu- en afvalbeleid.

De snelle evolutie van de informatie- en communicatietechnologie laat toe om een complementair muntsysteem op een efficiënte en voordelige manier te realiseren. De munt die hier wordt voorgesteld bestaat dan ook enkel in digitale vorm.

De Vlaamse minister van Sociale Economie Kathleen Van Brempt maakt het mogelijk voor Gent om als pilootstad dit nieuw beleidsinstrument in te voeren. De pilootstad krijgt de ondersteuning van het ‘Innovatieplatform Complementaire Munten’ dat met steun van de minister door Netwerk Vlaanderen vzw is opgericht en onder leiding van Bernard Lietaer, monetair specialist, vanaf februari 2009 is opgestart.

Het voorstel is om minstens één, maar liefst enkele beleidsdomeinen te kiezen waar de complementaire munt wordt toegepast. De gebruikte technologie zal toelaten dat uitbreiding naar andere domeinen probleemloos mogelijk is. Compatibiliteit moet de grote troef zijn van het systeem waardoor ook de kost laag wordt gehouden. Transparantie van het systeem zelf, en betrokkenheid van de bewoners bij de uitwerking zijn ons inziens belangrijke succesfactoren.

De vraag aan het stadsbestuur is om op korte termijn een principiële beslissing te nemen om als pilootstad deel te nemen aan het initiatief van een complementaire munt. De Gentse munt zou bij voorbeeld ‘stropke’ gedoopt kunnen worden, en najaar 2009 van start gaan.

Opgemaakt op 9 maart 2009

Bernard Lietaer
Hugo Wanner
Mathias Bienstman

Belonen met *stropkes* als beleid**Gent laat zich niet nekken door de crisis!**

De economische crisis plaatst het stadsbestuur van Gent voor enorme uitdagingen. Hoe gaat de stad in op de groeiende noden en verwachtingen van de Gentenaars als het budget onder druk staat? Hoe vinden mensen na ontslag snel weer werk en verliezen ze in tussentijd hun sociaal contact en zin voor initiatief niet? Door complementaire munten in te voeren kunnen we hierop inspelen. De stad kan ze gebruiken om bijvoorbeeld parken en pleinen te reinigen of om de sociale economie te doen groeien. In deze nota leggen we uit hoe dat werkt. We schetsen ook hoe Gent succesvol complementaire munten kan introduceren. We hopen immers dat Gent ervoor zal kiezen om zowel een trendsetter als referentie op Europees niveau wordt voor het gebruik van complementaire munten. Om dit ambitieuze doel te bereiken werd op initiatief van minister Van Brempt de internationale autoriteit op het vlak van complementair geld, professor Bernard Lietaer, aangetrokken als projectleider. Het Vlaams Fonds voor Sociale Economie en het Europees Sociaal Fonds subsidiëren het innovatieplatform complementaire munten. Dit biedt de mogelijkheid aan Stad Gent om zich als pilootstad aan te sluiten.

De werking en meerwaarde van complementaire munten wordt duidelijk met enkele voorbeelden. Die zijn louter illustratief bedoeld. Stad Gent kan afhankelijk van haar eigen prioriteiten uiteraard zelf het werkingsdomein voor complementaire munten bepalen.

Propere straten en parken door jongeren en jeugdbewegingen. Gent kampt met zwerfvuil. Straten, pleinen en parken zijn ondanks enorme inspanningen moeilijk net te houden. Nochtans kan in principe iedereen ze schoon maken. Enkel de motivatie ontbreekt. Door mensen te belonen, groeit de motivatie. Zo kan de stad punten geven aan jongeren of jeugdbewegingen die op vaste tijden zwerfvuil verzamelen. Ze kunnen het binnen brengen op een inzamelpunt. De binnengebrachte hoeveelheid wordt gecontroleerd en gewogen. Een overeenkomstig aantal punten wordt op een elektronische rekening van de jongeren of hun organisatie gezet. Die punten kunnen ze dan gebruiken om te betalen voor een ruim en interessant aanbod van de stad Gent. Dit aanbod bestaat dan best uit diensten of producten met een lage kost voor iedere extra gebruiker. Zo zouden de jongeren de punten bijvoorbeeld kunnen gebruiken om te betalen in de bus of tram, bij de materiaal-uitleendienst, voor een sportactiviteit of in de mediatheek

Ter info: dit systeem werd al succesvol toegepast in Curitiba (Brazilië, zie bijlage 1) en Rotterdam (zie bijlage 2)

Groei sociale economie stimuleren: Consumenten reageren sterk op positieve prikkels. Begin jaren '90 paste een luchtvaartmaatschappij dit toe met het getrouwheidsprogramma 'Air Miles' om klanten te binden. Met 6 miljoen pashouders en een *return on investment* van 400 % leverden ze een knappe prestatie. De gebruiker van diensten of producten uit de sociale economie zou op dezelfde manier kunnen beloond worden. Telkens hij of zij beroep doet op diensten en producten uit de sociale economie, worden punten toegekend. Wie in de kringwinkel shopt, in een sociaal restaurant eet of energiesnoeiers laat langs komen; krijgt beloningpunten. Die punten kunnen opnieuw gebruikt worden voor andere stadsdiensten of producten met een lage marginale kost. In deze context is de zorg-ruil ook van belang. Het bezoek aan eenzame ouderen dat Gent opstartte kan in zo'n zorg-ruil systeem uitgebreid worden, zodat er meer bezoeken en onderlinge hulp op gang komt. Sinds begin jaren '90 is er in Japan een groot netwerk van *Fureai Kippu* ontstaan: netwerken van burgers die elkaar ondersteunen om te participeren in de samenleving, zelfstandig te blijven wonen, op elkaar te letten en voor elkaar te zorgen. Burgers betalen elkaar in punten voor de geleverde inspanningen.

Ter info: dit systeem werd succesvol toegepast in Japan (zie bijlage 3)

Minder CO2 en energiekosten: Een energiescan laten uitvoeren, energierenovaties doen, overschakelen op groene stroom, de fiets gebruiken. Zolang het verifieerbaar is kan milieusparend gedrag beloond worden met punten die vervolgens gebruikt kunnen worden voor een dienst met een lage marginale kost of product van de stad. Het is daarenboven een extra stimulans voor de bewoners om in te gaan op het aanbod van REGent vzw.

Tegelijk krijgt de stad zicht op de energiebesparing door stadsbewoners, doordat alle transacties in een databank worden opgeslagen en te raadplegen zijn.

Ter info: systeem ingevoerd met e-portemonnee in zeven Limburgse gemeenten. (zie bijlage 4 en 5)

- Met complementaire munten of punten zijn heel uiteenlopende doelstellingen te realiseren.
- Nieuwe betalingssystemen zijn steeds eenvoudiger in te voeren door gebruik te maken van nieuwe ICT toepassingen.

1. Voorstel voor stad Gent:

Gent wordt de pilotstad om een complementaire munt in een aantal relevante beleidsdomeinen te lanceren. We willen de bewoners stimuleren door hen met punten te belonen. De stad ontwikkelt zélf met andere dienstverleners een zo interessant mogelijk aanbod om de punten te gebruiken. De stad gebruikt de technologie van complementaire munten die door het innovatieplatform wordt aangeleverd. Om het project op de sporen te zetten kan een stuurgroep of lokaal innovatieplatform opgericht worden met enkele afgevaardigden van de Stad Gent, en/of enkele sterke stedelijke organisaties en het innovatieplatform complementaire munten Vlaanderen.

2. Aanbod vanuit Netwerk Vlaanderen en innovatieplatform complementaire munten

- Ondersteuning met een budget van 200.000 € voor een pilotproject met drie medewerkers gedurende de looptijd van Vlaamse subsidies (1.75 FTE tot eind 2009).
- Technische ondersteuning introductie en gebruik complementaire munt: goedkope en performante software, database en betalingssysteem.
- Mobilisatie ondersteuning pilotproject en begeleiden innovatietraject in de richting van introductie stedelijke complementaire munt.
- Expertise specialist Bernard Lietaer. Hij kent bestaande experimenten en initiatieven door en door. Dit laat toe om goede keuzen te maken bij de selectie van beleidsdomeinen en dit in functie van haalbaarheid, mogelijke barrières, successen of mislukkingen uit andere toepassingen.
- Opvolgen van gelijkaardige initiatieven in de Europese Unie. Er wordt al een Europees project in de steigers gezet met een Carbon-Currency om CO2-uitstoot te verminderen. Brussel is een van de deelnemende steden.
- Tevens ontwikkelen zich op economisch vlak clusters van bedrijven die de toepassing van complementaire munten onderzoeken, naar analogie met het bestaande barternetwerk WIR

in Zwitserland. We volgen deze evoluties op de voet, zullen hierover rapporteren en opportuniteiten signaleren voor de Gentse economie.

3. Vraag aan Stad Gent:

- Principiële steun van het stadsbestuur, de burgemeester en bevoegde schepenen voor het pilootproject complementaire munten en de bereidheid om met stedelijke organisaties samen te werken in een gecombineerde strategie top-down / bottom-up.
- Principieel akkoord om diensten met lage marginale kosten die beheerd worden door de stad (bijvoorbeeld materiaal-uitleendienst, sportactiviteiten of mediatheek) betaalbaar te maken met complementaire munten.
- Aanspreekpunt en verantwoordelijke binnen het stadsbestuur of de administratie voor de opstart en opvolging van het pilootproject.
- Van de deelnemende stad wordt een financieel engagement van 30.000 € gevraagd als bijdrage voor de ontwikkelingskosten en gebruik betalingssysteem (software, database, toegang tot database), (extern) personeel en andere kosten verbonden met de opstart van het pilootproject complementaire munten.

4. Tijdslijn

De uitvoering van het initiatief is gekoppeld aan subsidie van ESF waarvoor eind juni verantwoording wordt afgelegd en een subsidie van het Vlaams Fonds Sociale Economie die loopt tot maart 2010. (Totaalbudget Netwerk Vlaanderen 200.000 €).

Vraag aan Stad Gent om snel een principebeslissing te nemen. Zo kan alle actie vanaf april gericht worden op het realiseren van het pilootproject.

Tegen eind mei leveren we een interimrapport af. Daarin geven we verslag over de technologie die we willen toepassen: databank, server, connectie. Tegelijk is er in Gent zicht op de concrete inhoud van het pilootproject: welke beleidsdomeinen of wijken, en meer concreet welke activiteiten om punten te verdienen en te spenderen. De groepen die er een belang bij hebben (stakeholders) zijn hierbij betrokken om de slaagkans te vergroten. Eind juni ligt het plan klaar om de uitrol van het systeem in het najaar 2009 te realiseren.

5. Technische specificaties

Bij de uitwerking van het pilootproject zal het innovatieplatform complementaire munten de technische kant van de zaak op zich nemen. Volgende drie zaken staan hierbij centraal:

- Gebruiksvriendelijk. In het systeem is er een database die het puntentotaal en de transacties verbindt met identiteitsgegevens. In zijn eenvoudigste vorm kan dit via toegang langs de website. De toegang tot de database zou eveneens kunnen gebeuren via de kaartlezers voor ID kaarten of via GSM.
- Transparant. Om misbruik te voorkomen en om gegevens uit het systeem te kunnen halen voor analyse en communicatie is volledige transparantie van belang.
- Universeel toepasbaar en compatibel. Complementaire munten kunnen niet enkel gebruikt worden door de stad. Ook voor de ruil van diensten tussen bewoners (bvb Lets groep Gent), bedrijven (bvb. RES Vlaanderen en op te richten Barter netwerk) en contact met andere

initiatieven in binnen- en buitenland is het belangrijk dat de verschillende munten technisch compatibel zijn met elkaar en op dezelfde software en database draaien.

6. Een afsluitende bemerking over 'belonen als beleid'

Dat men het gedrag van burgers efficiënt kan beïnvloeden met complementair munten is geen theoretisch denkbeeld. Wereldwijd zijn tegenwoordig meer dan 5.000 experimenten operationeel. Bijvoorbeeld, begin 21ste eeuw onderzocht het proefproject 'NU-spaarpas' in Rotterdam het effect van belonen als beleid: is het gedrag van burgers te beïnvloeden, door gewenst gedrag te belonen? Burgers werden onder andere beloond – met punten - als zijzelf hun groot afval naar brengstations om de stad brachten. De punten konden worden gespaard voor buskaartjes, reparatie van de fiets, toegang tot het zwembad etc. Het project toonde aan eenzelfde effect te hebben als Air Miles. Burgers bleken zeer gevoelig voor een positieve stimulans, en waren (door de stimulans) meer ontvankelijk voor de aangeboden informatie. Burgers bleken hun gedrag tot vijf keer te verbeteren; het gemiddelde jaarlijkse bezoek aan een afvalpark steeg per gezin van 0,2 naar 1,1. Beleidsrealisatie via belonen (b)lijkt tevens aanzienlijk goedkoper voor de overheid te zijn; grootvuil ophalen kost ongeveer € 75,- per stop. Burgers brachten het voor een beloning van 300 punten (€ 3,-). Samen met o.a. overhead komen de kosten voor de gemeente op ongeveer € 10,- voor elk bezoek. Het uitgangspunt het gewenste te belonen, in plaats van het ongewenste te bestraffen (reguleren en handhaven) is een ander belangrijk voordeel van deze aanpak voor overheden.

Bijlagen

1. Curitiba: the Brazilian City which left the Third World

Voorbeeld over de toepasbaarheid van complementaire munten op vlak van afvalpreventie, openbaar vervoer, stedelijke planning.

2. De NU-spaarpas in Rotterdam
3. Fureai Kippu zorgsysteem in Japan
4. Evaluatie e-portemonnee Limburg
5. Infobrochure e-portemonnee Limburg

Dit systeem werd ontwikkeld met software van Limburg.net, de afvalintercommunale van de provincie Limburg en de stad Diest, waardoor de technologie enkel in gemeenten van de provincie Limburg en in Diest kan worden toegepast.

6. De ‘Saber’ complementaire munt die het leren bevordert..

De ‘Saber’ is een innovatieve toepassing om meer jongeren op een betere manier te laten leren. Uitgangspunt is de leer-piramide die de zwakste tot sterkste leervormen op een rijtje zet. Het minst steekt men op van hoorcollege’s, veel meer al door toepassingen van de leerstof, maar uiteindelijk het meest door iets zelf te onderwijzen. De ‘Saber’ munten worden aan jongeren van 7 jaar gegeven die daarmee een jongere van 10 kan betalen voor onderricht, die op zijn beurt een jongere van 15 betaalt, tot het geld bij de 18 jarige komt die er inschrijvingsgeld aan de universiteit mee kan betalen.

Websites

De projectleider Bernard Lietaer: <http://www.lietaer.com>

De promotor vzw Netwerk Vlaanderen: www.netwerkvlaanderen.be

De Letsgroep in Gent www.lets Gent.be en de koepel Lets Vlaanderen www.lets Vlaanderen.be

De commerciële toepassing of ‘barter’ in België: www.res.be en het oudst bekende voorbeeld in Zwitserland www.wir.ch

De toepassing van de e-portemonnee in Limburg: <http://www.bondbeterleefmilieu.be/milieuopdekaart/>

De toepassing van locale complementaire munt door Banco Palmas. <http://www.bancopalmas.org.br/> (Portugees). Een Engelstalige videoclip over dit systeem: <http://www.youtube.com/watch?v=h8YLFKr7lZs>

De toepassing van ‘tijd’ als complementaire munt in de VSA <http://www.timebanks.org> en in het VK <http://www.timebanking.org/>